عمومي اسامبله

امنیت شورا

خپریدل: عمومي

۱۳ ډسمبر ۲۰۱۶

اصل: انګلیسي

عمومي اسامبله
یو اویایمه ناسته
د اجندا ۳۶ ماده
د افغانستان حالت

د امنیت شورا
یو اویایم کال

د افغانستان وضعیت او پر نړیواله سوله او امنیت یې اغیزې

د عمومي منشي راپور

لومړی: پیژندنه

۱. دغه راپور د عمومي اسامبلې د ۶۸/۱۱ پریکړه لیک او د امنیت شورا ۲۲۷۴ (۲۰۱۶) پریکړه لیک په تعقیب په کومو کې چې له ما غوښتل شوي وو، چې په هرو دریو میاشتو کې په افغانستان کې د پرمختګونو په اړه راپور ورکړم، وړاندې کیږي.

۲. زما د پخواني راپور (A/71/616-S/2016/768) له خپریدو راهیسې دغه راپور د سیاسي، بشري، پرمختیایي او د بشري حقونو د هڅو په ګډون، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د فعالیتونو په اړه تازه معلومات وړاندې کوي. دا همدارنګه د کلیدي سیاسي او امنیتي پرمختګونو او د افغانستان په تړاو د سیمه ییزو او نړیوالو پیښو لنډیز برابروي.

دویم: اړوند پرمختګونه

۳. د افغانستان ولسمشر اشرف غني او اجرائیه رییس عبد الله عبد الله د افغانستان په اړه د بروکسل په کنفرانس کې چې د اکتوبر پر ۵ ترسره شو د افغان ملي سولې او پرمختیا چوکاټ وړاندې کړ، په کوم کې نړیوالو همکارانو تر ۲۰۲۰ پورې د هیواد د لومړیتوب لرونکو پروګرامونو د ملاتړ لپاره د ۱۵.۲ بیلیونه امریکایي ډالرو د برابرولو اراده تاییده کړه. په اجرائیه څانګه کې روانو کړکیچونو او د ولسي جرګې له خوا د کابینې د یو شمیر وزیرانو مسترد کولو له سیاسي بې ثباتۍ سره مرسته کړېږ. دا هر څه د امنیتي ځواکونو او طالبانو ترمنځ د سختو وسله والو نښتو په ډک یوه چاپېریال کې رامنځ ته شوي. د ټاکنیزو ادارو د کمیشنرانو نومونه چې ټاکنیز اصلاحات تعقیب او د ټاکنو لپاره چمتوالی ونیسي اعلان شول. حکومت همدارنګه له اداري فساد سره د مبارزې اجندا پر مخ وړې. د حکومت له خوا له حزب اسلامي (ګلبدین) سره د سولې تړونه لاسلیک شو، خو له طالبانو سره د خبرو اترو فرصتونه نه دي ښه شوي. د تاوتریخوالي زیاتې شوې کچې د ماشومانو د تلفاتو د هیښوونکی شمیر او د پام وړ بېځایه کیدنې په ګډون، د لوړ شمیر ولسي مرګ ژوبلې لامل شوي. له پاکستان څخه د افغان کډوالو او نا ثبت شویو افغانانو د راستنیدنې اندازه په چټکۍ سره زیاته شوې، چې ماتیدونکی بشري وضعیت یې لا پسې ناوړه کړی.

الف. سیاسي پرمختګونه

۴. ولسمشر غني او ښاغلي عبد الله د کرکيچ تر يوې مودې وروسته د خپلو کاري اړيکو د ښه کولو لپاره ګامونه پورته کړل. دواړو مشرانو د واک د ويش، د لوړ پوړو دولتي چارواکو ترمنځ د مسوولیتونو د تفويض او د لوړې کچې ګمارنو په ګډون د خپلو اختلافاتو په اړه د خبرو اترو ترسره کولو لپاره يو لړ ناستې ترسره کړې.

۵. په حکومت کې د ننه د نورو لوړ پوړو سياسي څېرو له خوا د داخلي کارونو په اړه نيوکې ترسره شوې. د اکتوبر پر ۲۴، د ولسمشر لومړي مرستيال عبد الرشيد دوستم په ښکاره په ګمارونو کې ولسمشر او اجرائيه رييس په خپلوان پالنه او قوم پالنه تورن کړل. د ولسمشر او اجرائيه رييس دفترونو د لومړي مرستيال څرګندونې وغندلې. نورو چارواکو هم خپلې انديښنې څرګندې کړې: د اصلاحاتو او ښې حکومتولۍ په اړه د ولسمشر ځانګړي استازي احمد ضيا مسعود د حکومت لپاره په خپلو اړيکو کې پر نيمګړتياوو او درزونو د برلاسي کيدو اړتيا په ډاګه کړه، او د ولسمشر دويم مرستيال سرور دانش او د اجرائيه رياست دويم مرستيال محمد محقق په حکومت کې د واک د پراخ ويش اړتيا د پاملرنې غوښتنه وکړه او دغه راز يې د کاري اړيکو د ښه کولو پر اړتيا ټينګار وکړ.

۶. د حکومت دوييمه کليزه د کومې مهمې پيښې پرته تېره شوه، خو بنسټيز اختلافونه بايد په رغنده ډول حل شي. تر دغو پخوانيو ادعاوو وروسته چې د ۲۰۱۴ کال سياسي تړون چې پر بنسټ يې د ملي يووالي حکومت رامنځ ته شوی د دغه تړون تر لاسليک دوه کاله وروسته پای ته رسيدلی او دا به هڅه وکړي چې له حکومت سره د پنځه کلنې دورې په ترسره کولو کې مرسته وکړي، دغه څرګندونې د افغانستان د ساتنې او ثبات شورا د سپتمبر پر ۲۱ نېټه تر کليزې وروسته وکړې. د نومبر پر ۱، دغې شورې يو کميسيون تشکيل کړ چې د حکومت د ننه شخړو په حل کې منځګړيتوب وکړي. د پخواني ولسمشر حامد کرزي او د هغه د ملاتړو په ګډون، نورو سياسي مخالفينو انتقادي دريځ جاري ساتلی.

۷. له روښنايي غورځنګ څخه نېوکه کوونکو مخالفينو خپلې نيوکې جاري ساتلې، دا يوه هزاره توکمه ډله ده چې د بريښنا د سټرې پروژې د زيربنا د مسير د بدلون او په حکومت کې د هزاره توکمه ځوان کهول لپاره د پراخې ونډې د ترلاسه کولو په لټه کې ده. په ورته وخت کې د سپتمبر په لومړيو کې د تاجک فعالينو له خوا د پخواني پاچا حبيب الله کلکاني د بيا تدفين تر مراسمو وروسته، پښتون توکمه لاريون کوونکو په کابل او جنوب ختيځو ولايتونو کې د دغې کړنې په وړاندې يو شمير لاريونونه ترسره کړل. د حزب اسلامي (ارغنديوال) راجستر شوې څانګه د حکومت او حزب اسلامي (ګلبدين) ترمنځ د ۲۹ سپتمبر د سولې د تړون په ملاتړ په ټول هيواد کې لاريونونه ترسره کړل، په داسې حال کې چې په بغلان ولايت کې د دغه تړون په خلاف لاريونونه ترسره شول.

۸. د نومبر په منځ کې، ولسي جرګې د کابينې د هغو لوړ پوړو وزيرانو د سلب صلاحيت کولو لپاره رايه اچونه وکړه چې د ځانګړې شويو پرمختيايي بودجو په لګولو کې پاتې راغلي وو. د نومبر د ۱۲ او ۱۵ ترمنځ، ولسي جرګې له ۱۶ وزيرانو څخه د ۷ راتلونکو هغو په ضد د صلاحيت د سلبولو رايه وکاروله، د بهرنيو چارو وزير صلاح الدين رباني، د ټولګټو وزير محمود بليغ، د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزيره نسرين اورياخيل، د پوهنې وزير اسد الله حنيف بلخي، د ترانسپورت وزير محمد الله بتاش، د لوړو زده کړو وزيره فريده مومند او د مخابراتو او معلوماتي ټکنالوژۍ وزير عبد الرزاق وحيدي. د اکتوبر پر ۱۹، د قبايلو د چارو وزير ګلاب منګل د ننګرهار د والي په توګه وګمارل شو او د نومبر پر ۷ د اطلاعاتو او کلتور وزير عبد الباري جهاني استعفا وکړه. د معادنو او پټروليم وزارت او د سيمه ييزو ارګانونو خپلواکه د څو مياشتو لپاره د مشرانو له نشتون سره مخ وې. د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت او د لوړو زده کړو د وزارت د وزيرانو په ګوښه کولو سره به په کابينه کې يوازې دوه ښځينه وزيرانې پاتې شي.

۹. حکومت د افغانستان په اړه د بروکسل په کنفرانس کې د يوې اعلاميې له لارې ټاکنيزو اصلاحاتو ته خپل ژمنتوب يو ځل بيا تاييد کړ. د سپتمبر پر ۲۵، د پارلمان له خوا د ټاکنو د قانون په اړه د يوه فرمان په تصوييبولو کې تر پاتې راتلو وروسته، حکومت يوه فرمان صادر کړ چې دواړه د ټاکنو قانون او د ټاکنو د خپلواک کميسيون او د ټاکنيزو شکايتونو د خپلواک کميسيون د جوړښت او صلاحيتونو په اړه قانون په يوه واحد سند کې سره يو ځای کوي. دا د ټاکنيزو اصلاحاتو د ځانګړي کميسيون له خوا چې په ۲۰۱۵ کې تشکيل شوی و يو شمير سپارښتنې رانغاړي، لکه د غوراوي کميټې د جوړښت بدلون چې دنده يې د نوو انتخاباتي کميشنرانو نوماندونه ده، د ټاکنو د خپلواک کميسيون د کميشنرانو شمير له نهو څخه اوو ته راکمول، او له ځينو حيرانوونکو شرايطو

سره له شپږو کلونو څخه پنځو کلونو ته د هغوی د کاري مودې راکمول. دا همدارنګه د ټاکنو خپلواک کمیسیون ته دنده سپاري چې د دغه کمیسیون له ګمارنې را وروسته د دریو میاشتو په د ننه کې د راتلونکو پارلماني او د ولایتي شوراګانو د ټاکنو لپاره کابینې ته د انتخاباتي حوزو سپارښتنه وکړي.

۱۰. د راتلونکو انتخاباتي کمیشنرانو د ګمارنې پروسه د سپتمبر پر ۲۸ پیل شوه. د غوراوي یوه کمیټه تشکیل شوې چې مدني ټولنې، رسنیو او نړیوالې ټولنې ته په پرانستو غونډو کې یې د انتخاباتي کمیسیونونو لپاره نوماندان په پام کې نیولي. ولسمشر غني ته د نومبر پر ۹ د ټاکنو د خپلواک کمیسیون لپاره د ۲۱ او د ټاکنیزو شکایتونو د کمیسیون لپاره د ۱۵ نوماندانو دوه شارټ لیستونه معرفي شول، او یوه وروسته د غوراوي کمیټې د نوماندانو نومونه اعلان کړل. ولسمشر غني او ښاغلي عبد الله د نومبر پر ۱۲ او ۱۷ نېټه په ګډه له سیاسي مشرانو سره وکتل څو د ګمارنې د پروسې په اړه خبرې اترې ترسره کړي. د نومبر د ۱۴ او ۱۶ ترمنځ، له شارټ لیست شویو نوماندانو سره د یوه هیئت له خوا مرکې ترسره شوې چې د ولسمشر غني په مشرۍ له ښاغلي عبد الله، د ولسمشر له دویم مرستیال، له لوي څارنوال، د اساسي قانون د تطبیق د څار د خپلواک کمیسیون د مشر او د سترې محکمې له استازي څخه تشکیل شوی و. د انتخاباتو د کمیسیونونو غړي د نومبر پر ۲۲ اعلان شول. له ۱۲ کمیشنرانو څخه ۳ هغه یې ښځې وې.

۱۱. د حکومت او طالبانو ترمنځ د سولې پروسې په لور کوم د پام وړ مهم خوځښت نه دی تر سترګو شوی. په اکتوبر کې تر یو شمیر رسنیزو راپورونو وروسته، د طالبانو ویاند په ښکاره ومنله چې په قطر کې د سیاسي کمیسیون یوه پلاوي پاکستان ته سفر کړی چې د طالبانو د مشرتابه او پاکستاني چارواکو سره د افغانستان په تړاو پر مختلفو موضوعګانو خبرې اترې ترسره کړي.

۱۲. حکومت او حزب اسلامي (ګلبدین) د سپتمبر پر ۲۹ د سولې تړون لاسلیک کړ. تر ۲۵ ماده ییز تړون لاندې، حزب اسلامي (ګلبدین) په رسمي ډول د افغانستان اساسي قانون ومانه او ژمنه یې وکړه خپل نظامي فعالیتونه به پای ته رسوي، په داسې حال کې چې حکومت هوکړه وکړه چې په سیاست کې به د دغې ډلې هرکلی کوي او دغه راز یې له نړیوال قانون سره په مغایرت کې د چاڼ د کومې پروسې پرته څو د بشرپالنې یا د بشري حقونو له نړیوالو قوانینو څخه د سرغړونو په جدي جرمونو کې ښکلتیا معلومه کړي، د بندیزونو له نړیوال لست څخه د دغې ډلې د غړو د ایستلو غوښتنه وکړه. سربیره پر دې، د سولې دغه تړون د حزب اسلامي (ګلبدین) د غړو د پخوانیو سیاسي او نظامي کړنو لپاره قضایي معافیت تضمین کړی او حکومت یې د بندیانو او توقیفیانو په مشروطي پریښودلو او دغه راز یې له پاکستان او ایران څخه د دغې ډلې اړوند کډوالو کورنیو د خوندي راستنیدنې په یقیني کولو متعهد کړی.

۱۳. د اکتوبر پر ۲۰، ولسمشر غني یو فرمان صادر کړ چې د حکومت او حزب اسلامي (ګلبدین) له استازو څخه یو شپږ غړي درلودونکې ګډ اجرائیه کمیسیون تشکیل کړي څو د تړون تطبیق وڅاري. کمیسیون خپله لومړۍ ناسته د نومبر پر ۶ ترسره کړه. په دویم فرمان کې افغان ملي امنیتي ځواکونو ته لارښوونه شوې وه چې له حزب اسلامي (ګلبدین) سره د ترلو ملیشو په ضد تر هغې جګړه ودروي ترڅو چې یې ادغام بشپړ شي. د امنیت شورا تر ۱۲۶۷ (۱۹۹۹) پریکړه لیک لاندې د بندیزونو له لیست څخه د دغې ډلې د مشر ګلبدین حکمتیار د نوم ایستلو په اړه خبرو اترو دوام درلود. تر دې نېټې پورې، د امنیت شورا د کمیټې د اصلي هیواد په څیر نه د افغانستان له خوا یا په لست کې د شاملولو د اصلي هیواد په څیر د امریکا د متحده ایالاتونو له خوا له لیست څخه د ښاغلي حکمتیار د نوم ایستلو په اړه کومه رسمي غوښتنه نه ده ترلاسه کړې. د نومبر پر ۱۲، ښاغلي د یوې بیانیې په خپرولو سره په ډاګه کړه چې حزب اسلامي (ګلبدین) له القاعده، د عراق او شام له اسلامي دولت یا بلې کومې تروریستي ډلې سره اړیکې نه لري، کوم څه چې له لیست څخه د ایستلو لپاره مخکینی شرط ګڼل کیږي.

۱۴. د سولې عالي شورا د ۵۲ غړو لیست په نهایي کولو، د سولې او پخلاینې په اړه د افغانستان د ملي ستراتیژۍ په اړه د سلا مشورو په بشپړولو او د اکتوبر پر ۴ ډونرانو ته د بیا کتل شوي جوړښت په سپارلو سره د خپلو راتلونکو تنظیماتو په اړه یو څه پرمختګ کړی. د سولې ولایتي شوراګانو په راکم شوې بڼه خپل فعالیتونه جاري ساتلي، او د ځایي چارواکو، قومي مشران او علماؤو له خوا د پوهاوي چارې د بې ثباته امنیتي وضعیت او تمویل له امله کوم چې تر مباحثې لاندې دی، محدودې پاتې شوي.

ب. امنیت

۱۵. د افغان امنیتي ځواکونو او طالبانو د وسله والو جګړو په شدت سره د راپور ورکولو په موده کې امنیتي وضعیت لا پسې خراب شوی. په عام ډول د ۲۰۱۶ کال د جنوري او اکتوبر ترمنځ د وسله والو جګړو شمېره د ۲۰۱۵ په پرتله ۲۲ سلنه لوړ شوی او له کوم وخت راهیسې چې ملګرو ملتونو په ۲۰۰۷ کال ثبتول پیل کړی دغه شمیر تر ټولو لوړې کچې ته رسیږي او د ۲۰۱۱ کال پخواني ریکارډ ماتوي. که څه هم د ټولو ولایتي مرکزونو په خوندي کولو کې بریالي وو، افغان امنیتي ځواکونه د طالبانو له خوا په ټول افغانستان کې ننګول شوي.

۱۶. د مني په اوږدو کې طالبانو لوړ عملیات خوځښت ساتلی، د هلمند، روزګان، فراه او کندز پر ولایتي مرکزونو یې خپل فشار سخت کړی په داسې حال کې چې په کلیدي ولسوالیو کې یې د حکومت کنترول ننګولی او کلیدي لویو لارو او د تدارکاتو د مسیرونو د ډپ کولو هڅه یې کړې. د اګست د ۱۶ او نومبر د ۱۷ ترمنځ، ملګرو ملتونو په ټول هیواد کې ۶۲۶۱ پیښې ثبتې کړې، کوم چې د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې په پرتله ۹ سلنه او د ۲۰۱۴ کال د ورته مودې په پرتله ۱۸ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي.

۱۷. د اکتوبر پر ۳ نېټه طالبان د کندز ښار ته ننوتل. تر یوې اونۍ وروسته بیرته له ښاره و ایستل شول، د نړیوالو نظامي ځواکونو په ملاتړ د افغان امنیتي ځواکونو د چاټېزو عملیاتو سره سره طالبانو د ښار په شاو خوا سیمو کې خپل د پام وړ شتون ساتلی. په شمال ختیځو، شمالي، جنوب ختیځو او ختیځو سیمو کې د ولسوالیو پر مرکزونو د یرغلیزو بریدونو سربیره طالبانو د غورماچ (فاریاب ولایت)، اومنا (پکتیکا ولایت) او ناوه بارکزي (هلمند ولایت) د ولسوالیو اداري مرکزونه نیولي. امنیتي ځواکونو یوازې د غورماچ ولسوالۍ بیرته نیولې.

۱۸. له پخوانیو جریانونو سره سم، په دغې موده کې وسله والو جګړو په ۶۵ سلنې سره او په تعقیب یې د لاس جوړ چاودیدونکو توکو وسیلو په ۱۸ سلنې سره د امنیتي پیښو زیاتره برخه په جوړوله. جنوبي، جنوب ختیځې او ختیځې سیمې د راپور ورکولو په موده کې د ثبت شویو ټولو پیښو د ۶۶ سلنې په درلودو سره د امنیتي پیښو اکثره برخه تشکیلوي.

۱۹. دولت ضد عناصرو د تښتونو، تهدیدونو او وژنو له لارې خپل نا انډول (نامتوان) بریدونه جاري ساتلي. د اګست له ۱۶ د نومبر تر ۱۷ پورې د ۲۷ ناکامو هڅو په ګډون ټولټال ۱۸۳ وژنې ثبت شوي چې په ۲۰۱۵ کال کې د ورته مودې په پرتله ۳۲ سلنه کموالی وړاندې کوي. سربیره پر دې، د ۱۱ سترو تښتونو په ګډون په ټول هیواد کې ۸۰ تښتونې ثبتې شوي. د ځانمرګو بریدونو شمیر د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې د ۱۸ په پرتله ۱۹ هغه ته لوړ شوی. په کابل ښار کې د لوړې کچې بریدونه لا اوس هم دوام لري، د سپتمبر پر ۵ د دفاع پر وزارت د هغه ډله ییز برید په ګډون چې په پایله کې یې ۴۱ وګړي ووژل شول او طالبانو یې مسوولیت پر غاړه واخیست. د نومبر پر ۱۲، طالبانو د پروان ولایت د بګرام پر هوایي ډګر د هغه ځانمرګي برید مسوولیت ومانه، چې له امله یې څلور کسان ووژل شول.

۲۰. د قوماندې د کنترول، مشرتابه او لوژیستک په برخو کې د افغان امنیتي ځواکونو عملیاتي ظرفیت تر فشار لاندې پاته دی. د افغان هوایي ځواک د چمتوالي او عملیاتي ښکیلتیا په ښه کولو کې یو څه پرمختګ ترلاسه شوی. په اکتوبر کې، د افغان ملي اردو د ځواکونو او د افغان ملي پولیسو شمیر د په پام کې نیول شول شویو اندازو په ترتیب سره ۸۷ سلنې او ۹۵ ته رسیدلی.

۲۱. د افغان امنیتي ځواکونو او طالبانو ترمنځ د وسله والې جګړې سره بیره، د عراق او شام د اسلامي دولت-خراسان ولایت ډلې سره هم جګړې دوام درلود. زما د پخواني راپور راهیسې، افغان امنیتي ځواکونو د نړیوالو نظامي ځواکونو په مرسته، په ننګرهار او کونړ ولایتونو کې د اسلامي دولت-خراسان ولایت ډلې په ضد منظم هوایي او ځمکني عملیات ترسره کړي. دغو عملیاتو په دواړو ولایتونو کې د نوموړې ډلې شتون محدود کړی. سربیره پر دې، د اسلامي دولت- خراسان ولایت ډله په نورستان ولایت کې په کمه کچه شتون لري. د اسلامي دولت- خراسان ولایت ډلې د اکتوبر پر ۱۱ په کابل کې د عاشورا پر رخصتۍ او د نومبر پر ۲۱ په کابل کې د شیعه مذهبو پر یوه جومات د برید په ګډون څلور ځانمرګي بریدونه ترسره کړي. په نورو بریدونو کې چې نوموړې ډلې یې مسوولیت اخیستی د اکتوبر پر ۳۱ د ننګرهار ولایت د پچیر اګام ولسوالۍ د قومي مشرانو پر یوه میلمستون

ځانمرګې برید او د نومبر پر ۱۶ په کابل کې د ولسمشر د محافظتي قطعې د ځواکونو پر موټر ځانمرګی برید شامل دي، چې له امله یې ۸ ولسي وګړي وژل شوي او ۱۳ نور ټپي شوي.

۲۲. د راپور ورکولو په موده کې، له ثبت شویو پېښو څخه ۲۶ هغه یې په مستقیم یا غیر مستقیم ډول د ملګرو ملتونو په ضد وې. په دې پېښو کې یوه د وژنې، پنځه د تهدید او اته جنایي پېښې شاملې وې چې زیاتره یې داخلي کارمندان اغېزمن کړي. د اکتوبر پر ۲۲ په ننګرهار ولایت کې د ملګرو ملتونو د سړک له لارې یو ماموریت تر مستقیم برید لاندې راغی، چې راکټونه او لاسي بمونو په کې کارول شوي. هیڅ کارمند په دغه برید کې نه دی ټپي شوی. د خرابېدونکي امنیتي وضعیت له امله، په اکتوبر کې ملګرو ملتونو په کندز او فراه ښارونو کې خپل شتون راکم کړی. په دغو دواړو موقعیتونو کې له دغه وخت راهیسې عملیات ځنډول شوي.

ج. سیمه ییزه همکاري

۲۳. زما له پخواني راپور راهیسې، د افغانستان او پاکستان ترمنځ اړیکې کړکیچنې پاتې دي. له دې سره سره د اقتصادي همکارۍ په ګډون خبرې اترې دوام لري. ولسمشر غني د بهرنیو اړیکو په اړه د پاکستان د صدر اعظم له سلاکار سرتاج عزیز سره د افغانستان په اړه د بروکسل د کنفرانس په څنډو کې ولیدل. پاکستان له افغانستان سره په اقتصادي مرسته کې د ۵۰۰ میلیونه امریکایي ډالرو ژمنه وکړه او له دواړو ولسمشر غني او ښاغلي عبد الله له خوا یې په ښکاره منته وشوه. له دې سره سره، د ولسي جرګې یو شمیر غړو او دغه راز د اکتوبر پر ۷ په پکتیکا ولایت کې لاریون کوونکو پر ولسمشر د پاکستان له خوا د مرستې د مسترد کولو غوښتنه وکړه او پاکستان یې د تروریزم پر ملاتړ تورن کړ او د دغه کار د پای ته رسولو غوښتنه یې وکړه. ولسمشر غني د اکتوبر پر ۲۴ د پاکستان په کوئټه کې هغه برید وغانده د کوم په پایله کې چې ۶۱ پاکستاني د پولیسو نظامي زده کوونکي ووژل شول، او د تروریزم په ضد یې د سیمه ییزې همکارۍ بیا غوښتنه وکړه.

۲۴. افغانستان او هندوستان خپله نږدې همکاري جاري ساتلې: د سپتمبر پر ۱۴ او ۱۵ ولسمشر غني له نوي ډهلي څخه لیدنه وکړه چیرې چې ده او د هندوستان صدر اعظم نریندرا مودي پر هغو غړو وکړ چې د تروریستانو لپاره ملاتړ او خوندي ځایونه برابروي، د هغو په ګډون هندوستان او افغانستان یې هدف ګرځولي. د هندوستان دولت له افغانستان سره په پرمختیایي مرسته کې د ۱ بیلیون امریکایي ډالرو اضافي مرستې ژمنه وکړه او د چاه بهار د ایران-افغانستان-هندوستان د ترانزیت درې اړخیز کوریډور ته یې خپله ژمنه بیا نوې کړه. د سپتمبر پر ۱۶، د پاکستان د بهرنیو چارو وزارت یو ځل بیا د هغو اندیښنو یادونه وکړه، چې افغانستان په زیاتیدونکي ډول د "یوه ګاونډي" له خوا په پاکستان کې د ننه د تخریبي کړنو لپاره کارول کیږي. د سپتمبر پر ۲۱، د افغانستان، هندوستان او د امریکا د متحده ایالاتونو ترمنځ یوه درې اړخیزه ناسته په نیویارک کې ترسره شوه، د کومې پرمهال چې هیوادونو په سیمه کې د سولې او امنیت په راوستلو او له تروریزم سره په مبارزه کې ګډې ګټې بیا تایید کړې. د اکتوبر پر ۴، اروپایي اتحادیه د نړیوالو همکارانو او هیوادونو د سیمې د هغو په ګډون، د یوې ماښامنۍ کوربه وه. اروپایي اتحادیې په ډاګه کړه چې په افغانستان کې د سولې او پخلاینې د سیمه ییز سیاسي ملاتړ لپاره ګډ مشترکات شتون لري.

۲۵. افغانستان له خلیجي هیوادونو سره د ښکلیتیا د ژورولو او پراخولو لپاره هڅې کړې، لکه د سولې پروسې او له تروریزم سره د مبارزې د همکارۍ په اړه. ښاغلي عبد الله د اکتوبر له ۱۷ تر ۱۹ پورې له سعودي عربستان څخه لیدنه وکړه او له شهزاده سلمان بن عبد العزیز السعود څخه یې د سولې پروسې د ملاتړ، له تروریزم سره د مبارزې د تمویل او د پرمختیایي مرستو په برابرولو کې ژمنې ترلاسه کړې. د اکتوبر پر ۲۵، ولسمشر غني قطر ته سفر وکړ، د چا مشرتابه چې د سولې پروسې ملاتړ ته ژمن دی او په کابل کې یې د خپل سفارت د پرانستلو پلانونه اعلان کړل.

۲۶. د منځنۍ اسیا د هیوادونو، افغانستان او ایران ترمنځ د زیر بنا پرمختیا او امنیتي همکاري دوام درلود. د سپتمبر پر ۷، د اور ګاډي کرښې د افغان برخې د جوړونې کار پیل شو چې د افغانستان په لویدیځ کې هرات د ایران د اور ګاډي له شبکې سره نښلوي. همدارنګه د اکتوبر پر ۳۰ له هرات ولایت څخه د ایران د خراسان رضوي ولایت د والي لیدنې تمرکز پر سوداګرۍ او نښلون باندې و. د اکتوبر پر ۳۰ ترکمنستان او افغانستان د اور ګاډي سکتور پرانیست چې په ترکمنستان کې د اتامیرات- امام نظر د اور ګاډي کرښه په افغانستان کې له اقینا سره

ښلوي. د امنيتي ننګونو د حل او د سيمه ييزې اقتصادي همکارۍ د نوښتونو په اړه سيمه ييزه همکاري د اسيا زړه- استانبول پروسې د لوړ پوړو چارواکو په غونډه کې شامل وه کومه چې د سپتمبر پر ۲۳ په نيويارک کې ترسره شوه. د افغانستان په اړه د بروکسل کنفرانس په څنډو کې د سيمه ييزې اقتصادي همکارۍ په ناسته کې د همکارۍ له سيمه ييزې پاليسي سره د زيربنايي پرمختيا د نښلولو پر اړتيا لا زيات ټينګار وشو، کومه چې د اکتوبر پر ۴ ترسره شوه، چې پر مهال يې سيمه ييزو هيوادونو د توکو د ليږد، انرژۍ، معلوماتو په اړه د نښلون د هغو پنځو پروژو هرکلی وکړ، چې د افغانستان له خوا د لومړيتوب په څېر په ګوته شوې وې. د نومبر پر ۲ او ۳، د قرغزستان په بشکک کې د شانګهاي د همکاريو سازمان د دولتونو د مشرانو د شورا په يوه ناسته کې، ښاغلي عبد الله په دغه سازمان کې د افغانستان د بشپړ غړيتوب د ملاتړ غوښتنه وکړه، کوم څه يې چې د سيمه ييزې امنيتي همکارۍ لپاره د يوه مهم پلاټفورم په څېر په ګوته کړل.

۲۷. د راپور ورکولو په موده کې افغانستان او ازبکستان خپله ښکيلتيا او ګډون زيات کړي. د اکتوبر پر ۴، د بروکسل کنفرانس په څنډو کې ولسمشر غني د ازبکستان د بهرنيو چارو له وزير عبد العزيز کاملوف سره د دوه اړخيزې اقتصادي همکارۍ په اړه خبرې اترې ترسره کړې. د افغانستان د بهرنيو چارو وزير ښاغلي رباني له تاشقند څخه ليدنه وکړه څو د اکتوبر پر ۱۸ او ۱۹ د اسلامي همکاريو د سازمان د بهرنيو چارو د وزيرانو شورا په درې څلويښتم ناسته کې ګډون وکړي. د نوموړي د ليدنې پرمهال، هغه له ښاغلي کاملوف د مجرمينو د استرداد تړون لاسليک کړ، چا چې د دوه اړخيزې همکارۍ د پياوړي کولو او د افغانستان په اړه په ټولو نړيوالو ناستو او کنفرانسونو کې د فعال ګډون لپاره د خپل هيواد ژمنه بيا تاييد کړه.

دريم: بشري حقونه

۲۸. د اکتوبر پر ۱۹، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندويه پلاوي (يوناما) په افغانستان کې په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو د ساتنې په اړه خپل راپور خپور کړ، چې د جنوري له ۱ څخه د سپتمبر تر ۳۰ پورې موده تر پوښښ لاندې نيسي. يوناما ۸۳۹۷ ملکي تلفات (۲۵۶۲ مړه او ۵۸۳۵ ټپي) مستند کړي، چې د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې په پرتله يوه سلنه کموالي وړاندې کوي. د تلفاتو په ارقامو کې د ښځو ۸۷۷ تلفات (۲۴۰ مړې او ۶۳۷ ټپيانې) شامل دي، چې د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې په پرتله ۱۲ سلنه کموالي په ډاګه کوي. يوناما د ټولو ملکي تلفاتو ۶۱ سلنه دولت ضد عناصرو؛ ۲۳ سلنه دولت پلوه ځواکونو؛ او ۱۱ سلنه د د ولت پلوه ځواکونو او د دولت ضد عناصرو ترمنځ ځمکنيو نښتو ته منسوب کړي، چيرې چې نه شواى کيداى مسووله خوا معلومه شي. د ملکي تلفاتو ۵ سلنه له جګړې څخه پاته شونو چاوديدونکو توکو ته منسوب شوې. ځمکنۍ نښتې د ملکي تلفاتو مخکښ لامل و، چې د ټولو ملکي تلفاتو د ۳۹ سلنې لامل شوي، په تعقيب يې ځانمرګي او ډله ييز بريدونه او د لاس جوړ چاوديدونکو توکو وسيلې د ملکي تلفاتو مخکښ لاملونه ګڼل کيږي. په داسې حال کې چې يوناما ځانمرګو او ډله ييزو بريدونو او د لاس جوړ چاوديدونکو توکو وسيلو په منسوب شويو ملکي تلفاتو کې کموالی ثبت کړی، د ماشومانو تلفات د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې په پرتله ۱۵ سلنه زيات شوي.

۲۹. يوناما همدارنګه له جګړې څخه د پاته شونو چاوديدونکو توکو امله په ملکي تلفاتو کې ۶۷ سلنه زياتوالی او د نړيوالو نظامي ځواکونو او د افغان هوايي ځواک له خوا د ترسره شويو هوايي عملياتو له امله په ملکي تلفاتو کې ۷۲ سلنه زياتوالی مستند کړی. دغه سرمشق له سپتمبر څخه تر نومبر پورې دوام درلود، چې د دولت ضد عناصرو په نښه کوونکو هوايي بريدونو به په ننګرهار، روزګان او کندز ولايتونو کې ملکي تلفات اړول. په دې کې د نړيوالو نظامي ځواکونو له خوا د نومبر پر ۳ په کندز ښار د طالبانو په ضد هغه بريد شامل دی، چې د ۳۲ ملکيانو د وژنې او د ۵۰ نورو د ټپي کيدو لامل شو، چې زياتره قربانيان يې ښځې او ماشومان وو. د اکتوبر پر ۲، د ملکي تلفاتو د مخنيوي او کمونې د بورډ له خوا يوه کاري ګروپ جوړ شو، چې د ملکي تلفاتو د کمونې په اړه د ملي پاليسي د تطبيق لپاره د عمل پلان طرحه جوړه کړي او خپله لومړنۍ ناسته يې ترسره کړه. اړوندو وزارتونو ته لارښوونه وشوه چې د ښکيلتيا خپل قواعد بيا وګوري. د دغه کاري ګروپ د يوه غړي او د ملکي تلفاتو د مخنيوي او راکمونې د بورډ د ناظر په توګه يوناما د نړيوال قانونو او مشقونو سره په سمون کې تخنيکي نظرې وړاندې کوي.

۳۰. پر کندز ښار د طالبانو بريد په ښار کې د جګړې لامل شو او د اکتوبر تر ۱۳ يې دوام وکړ. د اکتوبر د ۳ او ۱۳ ترمنځ، يوناما د کندز په ښار او شاو خوا ولسواليو کې د پيښو امله په ابتدايي ډول د ملکي تلفاتو ۳۲۸ ارقام

(۱۰ مره او ۳۱۸ ښځې) مستند کړي. د راپورونو له مخې زياتره ملکي تلفات د طالبانو او افغان امنيتي ځواکونو ترمنځ د ځمکنيو نښتو له امله رامنځ ته شوي.

۳۱. د دولت ضد عناصرو له خوا ترسره شويو هغو بريدونو دوام درلود چې په مستقيم ډول يې ولسي وګړي په نښه کړي يا په ګڼ ميشتو ملکي سيمو کې ترسره شوي. د اکتوبر پر ۱۱، د اسلامي دولت-خراسان ولايت ډلې په کابل کې د عاشورا د مراسمو پر مهال د شيعه مذهبو پر زيات د هغه ډله ييز بريد مسووليت پر غاړه واخيست، کوم چې د ۱۹ ولسي وګړو د مړينې او د ۶۰ د ټپي کيدنې لامل شو. د اکتوبر پر ۱۲، د بلخ ولايت په بلخ ولسوالۍ کې، د شيعه مذهبو په يوه زيارت کې د لاس جوړ چاوديدونکو توکو د يوه ريموټي بم د چاودنې له امله ۱۸ ملکيان ووژل شول او ۴۷ نور ټپي شول. د دغه بريد مسووليت هيڅ لوري نه دی اخيستی. د نومبر پر ۱۰، يوه ځانمرګي بريدګر په مزار ښار کې له چاوديدونکو توکو ډک موټر د جرمني قونسلګرۍ مخې ته وچاوه چې ۴ ولسي وګړي يې ووژل او ۱۹ ښځو او ۳۸ ماشومانو په ګډون يې ۱۲۸ نور ټپي کړل. طالبانو د دغه بريد مسووليت پر غاړه واخيست. د نومبر پر ۲۱، په کابل کې د شيعه مذهبو پر جومات په يوه ځانمرګي بريد کې لږ تر لږه ۳۲ ملکي وګړي ووژل شول او ۵۰ نور ټپي شول. د عراق او شام اسلامي دولت- خراسان ولايت ډلې د دغه بريد مسووليت منلی.

۳۲. د اکتوبر پر ۱۸، يوناما د جولای پر ۲۳ په کابل کې د هزاره توکمه لږکيو د لاريون په ضد د بريد په اړه ځانګړی راپور خپور کړ، په کوم کې ۸۵ ملکي وګړي وژل شوي او له ۴۰۰ زيات نور هغه ټپي شوي. په دغه راپور کې ويل شوي، هغه بريد چې په عمدي ډول ولسي وګړي په نښه کوي د بشرپالنې له نړيوال قانون څخه جدي سرغړونه ګڼل کيږي او ښايي جنګي جرم تشکيل کړي. په راپور کې دغه راز د دې يادونه شوې چې په ښکاره په يوه ځانګړي توکم او ديني ټولنې پورې اړوند وګړي په عمدي ډول په نښه شوي. . د عراق او شام اسلامي دولت-خراسان ولايت ډلې د داسې ژبې په کارونې سره چې مذهبي نفرت او تاوتريخوالي ته لمن وهي، د دغه بريد مسووليت پر غاړه اخيستی.

۳۳. د جولای د ۱ او د سپتمبر د ۳۰ ترمنځ، د څارنې او راپور ورکونې په اړه هيوادني کاري ځواک ۴۳۸ پيښې تاييد کړي چې د ماشومانو د ۹۱۹ تلفاتو (۲۴۵ مړه او ۶۷۴ ټپي) لامل شوي. ځمکنۍ نښتې د ماشومانو د تلفاتو مخکښ لامل و چې ۵۱۲ تلفات يې رامنځ ته کړي، په تعقيب يې د لاس جوړ د چاوديدونکو توکو وسيلې چې د ماشومانو ۱۴۹ يې اړولي او له جګړې څخه پاته شوني چاوديدونکي توکي چې د ماشومانو ۱۳۵تلفات يې پيښ کړي، د ماشومانو د مرګ ژوبلې مخکښ لاملونه ګڼل کيږي. هيوادني کاري ځواک د ماشومانو پاتې نور تلفات دغو تاکتيکونو ته منسوب کړي لکه هوايي بمباري، د هدفي وژنو پيښې چيرې چې ماشومانو د پيښې په شاوخوا سيمه کې موجود و، او ځانمرګي بريدونه.

۳۴. هيوادني کاري ځواک طالبانو ته د منسوب شويو ۳۲۴ تلفاتو په ګډون، د ماشومانو ۴۱۱ تلفات (۴۵ سلنه) تر ټولو لوړ شمير دولت ضد عناصرو، او ۳۳ سلنه دولت پلوه ځواکونو ته منسوب کړي ، چې ۸۲ يې افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو ته منسوب شوي. پنځه تلفات د پولې په اوږدو کې ډزو ته منسوب شوي. د ماشومانو پاته ۲۰۰ تلفات د جګړې هيڅ لوري ته منسوب نه شوای کړای. د راپور ورکولو په موده کې، کاري ځواک د تيرې ربع د ۱۹ پيښو په پرتله، ۳۸ داسې پيښې تاييد کړي چې روغتيايي خدمتونه او د روغتيا اړوند کارمندان يې په نښه کړي يا يې پرې اغيز کړی. کاري ځواک دغه راز د پوهنې يا د پوهنې اړوند کارمندانو د هدف ګرځولو يا متاثره کولو ۳۴ پيښې، د ښوونځيو د ښوونځيو ۳ پيښې چې يوه نجلۍ او ۱۰ هلکان په کې شامل وو، او بشري لاس رسي د مخنيوي ۲۸ پيښې تاييد کړې. کاري ځواک د لږ تر لږه نهو هلکانو ګمارنه او کارونه تصديق کړې. زياتره سرغړونې دولت ضد عناصرو ته منسوب شوي. د کورنيو چارو وزارت د افغان ملي پوليسو د ګمارنې په مرکزونو کې د ماشومانو د ساتنې د واحدونو د شمير پراخول جاري ساتلي او په دايکندي، پکتيا، تخار او بدخشان ولايتونو کې يې څلور نوي واحدونه پرانيستي، چې په دې په ټول هيواد کې ددغو واحدونو شمير ۱۷ ته لوړ شو.

۳۵. حکومت د ښځينه کارمندانو لپاره په کار ځای کې د شرايطو د ښه کولو لپاره هڅې ترسره کړي او د ځورونې په ضد يې حقوقي چوکاټ پياوړی کړی. د اکتوبر پر ۲۵، د ښځو چارو وزارت يو راپور خپور کړ چې په دولتي اداروکې د ښځو د داخليدو او د مسلک د ودې خنډونه په ډاګه کوي، لکه د مشرتابه د فرصتونو نشتون، خپلوان پالنه، نا بسيا جوړښتونه او ځورونه. د اکتوبر پر ۲۰، ملګرو ملتونو د ۳۹ ښځينه وزيرانو او لوړ پوړو

چارواکو لپاره د لیږدیدونکي مشرتابه په اړه د ظرفیت د پرمختیایي پروګرام لومړۍ دوره بشپړه کړه. د دغې روزنه موخه د هغوي د مشرتابه ظرفیت ښه کول او د جندر د تساوي هڅوونه وه. د راپور ورکولو په موده کې، له دغه ډول ځورونو سره د مبارزې کولو مقرراتو په تعقیب چې په ۲۰۱۵ کال کې تصویب شوې، د ښځو په وړاندې د ځورونې د له منځه وړلو په اړه لږ تر لږه نهه ولایتي کمیسیونون تاسیس شوي. د نومبر پر ۹، ولسي جرګې د ښځو او نجونو په وړاندې د ځورونې د له منځه وړلو قانون تصویب کړ.

۳۶. ملګرو ملتونو خپلې هڅې جاري ساتلې څو د سولې او امنیت په راوستلو کې د افغان ښځو مساوي او بشپړ ګډون ته وده ورکړي. د اکتوبر پر ۲۵، ملګري ملتونه د ښځو او سولې او امنیت په اړه د امنیت شورا د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک په اړه په کابل کې د کلنۍ نړیوالې پرانستې ورځې د مراسمو او په ورته وخت کې په ۱۳ ولایتونو کې د مراسمو کوربه وو چې په افغانستان کې یې پر ښځو او تاوتریخجن افراطیت تمرکز کاوه. له ۴۰۰ څخه زیاتو ګډونوالو چې له نیمه یې زیاتې یې له مدني ټولنې څخه ښځې وې، د سرسخت افراطیانو جوړیدو ته د خپلې کورنۍ او ټولنې غړو د نه هڅولو له لارې د یوې سوله ییزې ټولنې په بسیجولو او د راډیکالو ایډیالوژیګانو په ننګولو کې د ښځو مهم رول په ډاګه کړ. له هغو هڅو سره سم چې د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک د اجنډا پلې کول تسهیلوي، د نومبر پر ۲۸ یوناما د ښځو، سولې او امنیت په اړه د غیر رسمي کارپوهانو ګروپ ته چې د هسپانیې او لویې بریتانیې له خوا ګډه مشري کیږي د دویم ځل لپاره په ۲۰۱۶ کال کې لنډ معلومات وړاندې کړل. له ملي ادرو او مدني ټولنې سره یو ځای، یوناما په ټول هیواد کې د ښځو د حقونو په اړه د عامه پوهاوي کمپاینونه او روزنې ترسره کړې. د مثال په ډول، د دې لپاره چې د امنیتي سکتور د کارمندانو ظرفیت تقویه شي څو د جندر پر بنسټ د تاوتریخوالي مخه ونیسي او ځواب ورکړي، یوناما په اکتوبر او نومبر کې په ۲۰ ولایتونو کې د ښځینه پولیسو د شوراګانو ۵۲۵ غړي روزلي، چې پر بشري حقونو او هغو داخلي حقوقي چوکاټونو تمرکز کوي چې ښځې له تاوتریخوالي ژغوري.

۳۷. د نومبر له ۲۵ د ډسمبر تر ۱۰ پورې د جندر پر بنسټ د تاوتریخوالي په ضد د ۱۶ ورځنی کلنې کمپاین پرمهال، یوناما له ملي ادارو او مدني ټولنې سره په ټول هیواد کې د پوهاوي فعالیتونه ترسره کړل. په دغو فعالیتونو کې راډیویي پروګرامونه، د تیاتر اجرا او مناظرې شاملې وې چې موخه یې د عامو خلکو، او دغه راز د دیني او قومي مشرانو بسیجول و څو د ښځو په وړاندې تاوتریخوالي ته رسیدګي وکړي او پر ښځو او نجونو یې د پانګونې غوښتنه کوله.

۳۸. د نومبر پر ۲۹، د وزیرانو کابینې د جزا بیا کتل شوي قانون تر څلور کلنې پروسې وروسته چې د ملګرو ملتونو له خوا یې ملاتړ کیده تصویب کړ. د جزا بیا کتل شوي قانون د ملګرو ملتونو د اداري فساد د منع له کنوانسیون څخه اړین جنایي احکام رانغاړي او د هغو جرمونو شمیر ۵۰ سلنه راکموي چې سزا یې د مرګ جزا وه. دغه قانون همدارنګه نور د پام وړ احکام رانغاړي، لکه د جنګي جرمونو، د بشریت په ضد جرمونو، نسل وژنې، د هغو ملکي مشرانو یا نظامي قوماندانو په وړاندې جنایي مکلفیت څوک چې د دغه ډول جرمونو په مخنیوي یا د تر لاس لاندې افرادو چې دغه جرمونه یې ترسره کړي په محاکمه کې پاتې راشي، د روم اساسنامې ټول احکام د ځمکې د غصبولو منع، د بیځایه شویو وګړو لپاره تضمینونه؛ او د ۱۹۷۶ کال د شکنجې تعریف لا پسې پراخوي، چې د ملګرو ملتونو د شکنجې د منع له کنوانسیون سره تطابق وکړي. په ورته وخت کې د ولسي جرګې له خوا په جون کې د ولسمشر تعدیل شوی فرمان په رسمي ډول د اکتوبر پر ۶ نافذ شو.

څلورم: د کابل پروسې تطبیق او د پرمختیایي مرستو همغږي

۳۹. د اکتوبر پر ۵، افغانستان او اروپایي اتحادیه د افغانستان په اړه د بروکسل کنفرانس کوربه وو، چې ۷۵ هیوادونو او ۲۶ نړیوالو ادارو په کې ګډون کړی و. نړیوالو همکارانو تر ۲۰۲۰ پورې د هیواد د لومړیتوب لرونکو پروګرامونو د ملاتړ لپاره د ۱۵.۲ بیلیونه امریکایي ډالرو د برابرولو اراده تاییده کړه. په کنفرانس کې، ولسمشر غني او ښاغلي عبد الله د دولتي مالیې، د خصوصي سکتور د ودې، کرنې او له اداري فساد سره د مبارزې په برخه کې د خپل حکومت پرمختګ په ډاګه کړ. دوي د پرمختیا لپاره د یوه تسهیلوونکي فکتور په څیر د افغانانو په مشرۍ د سولې پروسې پر اهمیت ټینګار وکړ. د کنفرانس په پریکړه لیک کې ګډونوالو د لیږد لسیزې دریو ستنو ته خپله

ژمنه بیا تایید کړه، لکه د افغانانو په مشرۍ د دولت او ادارو جوړونه لکه څرنګه چې د سولې او پرمختیا په ملي چوکاټ کې په ډاګه شوي او د دوه اړخیزې حساب ورکونې د چوکاټ له لارې ځان بساینه؛ د مرستو د اغیزمنتیا له زیاتیدو سره تر ۲۰۲۰ پورې په نږدې ورته کچو دوامدار نړیوال ملاتړ او تمویل؛ د اقتصادي پرمختیا د تقویې او سیمه اقتصادي همکارۍ د ښه کولو او دغه راز د پایښت لرونکې سولې او پخلاینې په لور د یوې سیاسي پروسې لپاره د تاوتریخوالي د پای ته رسولو په موخه سیمه ییز او نړیوال ملاتړ. په اعلامیه کې د ښځو او ماشومانو حقونو، د شکنجې، ناوړه چلند او تبعیض سره مبارزې ته له ځانګړې پاملرنې سره په دوامدار ډول د اساسي قانون پر ساتنه او تطبیق او د نړیوالو بشري حقونو اړتیا تایید او تصویب شوه.

۴۰. د بروکسل کنفرانس په پانګونې کې د پام وړ لویدنې او دومداره اقتصادي کموالي په چاپیریال او شرایطو کې ترسره شو. د هغو ارقامو/ډیټا سره سم چې د اکتوبر پر ۱۵ د افغانستان د پانګونې د ملاتړ ادارې له خوا خپاره شوي، د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې په پرتله د ۲۰۱۶ کال په لومړیو شپږو میاشتو کې داخلي پانګونه ۴۷.۴۲ سلنه او بهرنۍ مستقیمه پانګونه ۵۵.۶۸ سلنه راکمه شوې. په پانګونه کې له ۸۵ سلنه کموالي سره کرنیز سکتور تر ټول زیات اغیزمن شوي. په پانګونه کې دغه کموالی/لویدنه په اساسي ډول ناوړه امنیتي شرایطو، سیاسي بې ثباتۍ، د ډله ډله راستنیدونکو تر راستنیدنې وروسته پر اقتصاد فشار، او د لنډ مهال اقتصادي ودې د اندازو په اړه د عمومي بې باوریو له امله رامنځ ته شوي.

۴۱. په پانګونه کې د ډراماتیک کموالي د ناوړه پایلو د مخنیوي په یوه هڅه کې، حکومت او نړیوال بانک د ټولنې پر بنسټ د پرمختیایي نوښتونو د تمویل اعلان وکړ. د سپتمبر پر ۲۵، حکومت اعلان وکړ چې د نړیوال بانک د پرمختیا نړیوالې ټولنې، د افغانستان د بیا رغونې د وجهي صندوق چې د نړیوال بانک له خوا اداره کیږي، ۶۳۸ میلیونه امریکایي ډالر به حکومت ته تخصیص شي څو د ټولنې پر بنسټ پرمختیایي نوښتونه د څلوروکلونو لپاره حمایت شي، چې د ټولنې د پرمختیایي شوراګانو له خوا پلان او څارل شوي.

۴۲. حکومت د اداري فساد د سترو دوسیو د څیړنې او عدلي تعقیب او د نظارت کوونکي او حقوقي چوکاټ د پیاوړي کولو په ګډون، له اداري فساد سره د مبارزې د خپلې اجنډا تعقیبول جاري ساتلي. د اکتوبر پر ۲، ولسمشر له اداري فساد سره د مبارزې عدلي مرکز پرانیست. تر اوسه پورې دغه مرکز اته قضیې ترلاسه کړې چې د هغه له قضایي ماموریت سره په سمون کې دي. لومړۍ محاکمه د نومبر پر ۱۲ ترسره شوه، چې د یوه بانک مدیر په کې د ۱۵۲۵۰۰ امریکایي ډالرو په اختلاس مجازات شو. دویمه محاکمه د نومبر پر ۱۹ بشپړه شوه چې په پایله کې د لوي څارنوالۍ یو لوړ پوړي څارنوال د بډو په تور په دوه نیم کال حبس محکوم شو.

۴۳. حکومت د مالیې؛ د کانونو او پټرولیم؛ د سوداګرۍ او صنایعو؛ د ترانسپورت او ملکي هوانوردۍ؛ او د مخابراتو او معلوماتي ټیکنالوژۍ د تر ټولو د زیات عاید ګټونکو پنځو وزارتونو له خوا له اداري فساد سره د مبارزې د ستراتیژۍ ګانونو چمتو کولو ته لومړیتوب ورکړی. کابینې ته تر سپارلو او د حکومتولۍ، عدالت او له اداري فساد سره د مبارزې د عالي شورا تر بیا کتنې وروسته، د دغو پنځو ستراتیژۍ ګانو طرحه اوس مهال تر لا زیاتې بیا کتنې لاندې دي. په سپتمبر میاشت کې، د عالي شورا سکرتریت له اداري فساد سره د مبارزې د ملي ستراتیژۍ د طرح په اړه له نړیوالې ټولنې، مدني ټولنې او دولتي ادارو سره سلا مشورې ترسره کړې، څو د دوه اړخیزې حساب ورکونې د چوکاټ له لارې په ځای بسیانې کې ترسره شوې ژمنې پوره کې.

۴۴. یوناما د سپتمبر پر ۲۸ په کابل او اتو ولایتونو کې د پوهاوي له فعالیتونو سره معلوماتو ته د نړیوال لاس رسي لومړۍ نړیواله ورځ ولمانځله. د اکتوبر پر ۱۶، ولسمشر یو فرمان صادر کړ، چې موخه یې معلوماتو د لاس رسي د قانون چې په ۲۰۱۴ کال کې تصویب شوي د تطبیق تسریع کول وه، او له ټولو دولتي ادارو څخه یې د محرمانه معلوماتو د ډلبندي کولو، د خپلو فعالیتونو په اړه د اونیزو او میاشتنیو مطبوعاتي کنفرانسونو د دایرولو، او د اداري چارو دفتر ته د خپلو فعالیتونو د میاشتني راپور د لیږلو غوښتنه کوله.

۴۵. حکومت د ځایي حکومتولۍ د پالیسي د بیا کتنې په اړه خپل کار جاري ساتلی، کوم څه چې د دوه اړخیزه حساب ورکونې د چوکاټ له لارې تر ځان بساینې لاندې د حکومت یو له لنډ مهالو ژمنو څخه ګڼل کیږي. د پالیسي طرح د اکتوبر پر ۲۷ له ډونرانو سره د تبصرو او نظریو لپاره شریکه شوه. د راپور ورکولو په موده کې، د وړتیا پر بنسټ د ګمارنې د پروسې له لارې څلور نوي ولسوالان ګمارل شوي، چې په دې سره د دغه ډول پروسې

له لارې له ۳۷۶ ولسوالانو څخه، د ملي يو والي د حکومت له لارې د ګمارل شويو ولسوالانو شمېر ۸۳ ته لوړ شو.

۴۶.　حکومت د پوليسو د ملکي کولو په اړه د ۲۰۱۵ کال د پاليسي د تطبيق لپاره ګامونه پورته کړي. د اګست پر ۲۸، د کورنيو چارو وزارت د پوليسو د قوماندانو (مشرانو) ۳۱ ولايتي ملکي مرستيالان معرفي کړل چې د ورټيا پر بنسټ د ګمارنې د پروسې له لارې ګمارل شوي وو. تمه کېږي چې دغه مرستيالان به د تدارکاتو په ګډون چې غير موثر طرز العملونه او فاسدې کړنې راکمې کړي، د پوليسو له قوماندانانو (مشرانو) سره په اداري او لوژيستکي موضوعګانو کې مرسته وکړي. يوناما د کورنيو چارو د وزارت له چارواکو سره د عمل د مفصلو پلانونو په نهايي کولو کې خپل ملاتړ جاري ساتلي، څو د پوليسو د مشرتابه، روزنې، د قوماندې د کنټرول، څارنې او ارزونې په برخو کې نيمګړتياوو او زياتوالو ته رسيدګي وشي.

پنځم. بشري مرستې

۴۷.　بشري وضعيت د جګړې له امله د نيويو داخلي بېځايه کيدنې له امله چې له پاکستان څخه له ۶۰۰۰۰۰ څخه د زياتو نا ثبت شويو افغانانو او کډوالو په راستنيدو سره لا پسې ناوړه شوي، لا نازک او ماتيدونکی دی. په افغانستان کې د اوسنيو اړتياوو سره يو ځای، دمګړۍ ۴.۵ ميليونه وګړي بشري مرستو ته اړتيا لري.

۴۸.　د نومبر تر ۳۰ پورې، ملګرو ملتونو د ۲۰۱۶ کال له جنوري راهيسې د هيواد له ۳۴ په ۳۱ ولايتونو کې ۵۱۵۸۶۵ نوي داخلي بېځايه شوي وګړي ثبت کړي، چې له ۲۴۰۰۰۰ څخه زيات يې د اګست له نيمه يې راهيسې بېځايه شوي. دغه شميرې د داخلي بېځايه شويو وګړو د ريکارډ تر کچې تر ټولو لوړ شمير وړاندې کوي د ۲۰۱۵ کال د ورته مودې په پرتله ۱۵ سلنه زياتوالي ښيي. په اکتوبر کې، د طالبانو له خوا د کندز ښار د نيولو د هڅې په پايله کې له ۷۰۰۰۰ څخه زيات وګړي بېځايه شوي. د جګړې د شدت له امله په تيرو دوو مياشتو کې د افغانستان له جنوبي سيمو په تيره بيا له هلمند او روزګان ولايتونو څخه په اټکلي ډول شاوخوا ۱۶۵۰۰ وګړي بېځايه شوي. ملګرو ملتونو او نادولتي ادرو بېځايه شويو وګړو ته د نغدو پيسو، روغتيايي خدمتونو، تدارکاتو، سرپناه، خوړو، او غير خوراکي توکو په ګډون بشري مرستې برابرې کړي. د لاس رسي خنډونو هم د بشري اړتياوو درک او هم هغوي ته رسيدګي محدود کړي. په ۲۰۱۵ کې د ۹۳ په پرتله، د نومبر تر ۳ پورې د ۲۰۱۶ په اوږدو کې ۶۳ مرستندويه کارمندان تښتول شوي.

۴۹.　د نومبر له ۱۱ تر ۲۰ پورې افغانستان ته د داخلي بېځايه شويو وګړو د بشري حقونو په اړه د ځانګړي راپورتر د ليدنې پرمهال، هغې د پاييدونکو حل لارو د پياوړې ملاتړ، د داخلي بېځايه شويو وګړو لپاره ملي پيژند پاڼو ته د ښه شوي لاس رسي او د ۲۰۱۴ په فيبروري کې د داخلي بېځايه شويو وګړو په اړه د تصويب شوې ملي پاليسي د بشپړ تطبيق غوښتنه وکړه.

۵۰.　د ملګرو ملتونو د خپلې خوښې د راستنيدنې د پروګرام له لارې د راستنيدونکو کډوالو شمير د جنوري او جون ترمنځ د خورا ټيټ شمير په پرتله د جولای له لومړۍ نېټې راهيسې ۴۵۰ سلنه زيات شوي. د نومبر تر ۲۹ پورې، له پاکستان څخه د کډوالو په څير ثبت شوي ۳۷۲۲۸۲ افغانان، له ايران څخه ۲۲۲۰ او نورو هيوادونو څخه ۱۶۷ هغه هيواد ته راستانه شوي. يوازې په اکتوبر کې، له پاکستان څخه ۱۴۸۶۹۲ کډوال تازه هيواد ته راستانه شوي. په نومبر کې، د کډوالو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کميشنري له خوا په ژمي کې د تسهيل شوي راجسترشن د موقتي بندونې له امله، بيرته راستنيدنه د پام وړ سوکه شوه. د نومبر د ۱ او ۱۲ ترمنځ، ۵۲۵۹۵ ګډوال افغانستان ته راستانه شول. د راستنيدونکو د څارنې سره سم، د کال په دويمه نيمه يې کې له پاکستان څخه په راستنيدنه کې د پام وړ زياتوالي د دغه هيواد په زياترو برخو کې د افغانانو لپاره د ساتنې د چاپيريال د ناوړه شرايطو او د دې بې باورۍ له امله وه، چې ايا افغانان به وکولی شي د اوږدې مودې لپاره په پاکستان کې پاتې شي.

۵۱.　دغه راز له پاکستان کې د ناثبت شويو افغانانو را ايستنه او راستنيدنه د پام وړ زيات شوي، د کال د لومړيو شپږو لپاره د ۳۴۰۰۰ په پرتله، د جولائ له لومړۍ نېټې راهيسې له ۲۰۴۰۰۰ څخه وګړي هيواد ته راستانه شوي. له موسمي جريانونو سره سم، له ايران څخه د راستنيدونکو شمير ثابت پاتې دی، چې په اوسط

هره میاشت له ۳۰۰۰۰ تر ۴۰۰۰۰ پورې وي. د نومبر تر ۳۰ پورې، په ۶۴۲۷۳۷ نا ثبت شويو افغانانو کې ۴۴۴۲۱۰ د خپلې خوښې راستنيدني (۲۲۷۹۲۱ له ايران او ۲۱۶۲۸۹ له پاکستان څخه) او ۱۹۸۵۲۷ را ايستنې (۱۷۶۱۷۸ له ايران او ۲۲۳۴۹ له پاکستان څخه) شامل دي. له پاکستان څخه راستنيدونکو د دوي زيات ځار او په پاکستان کې د هغوي د وضعيت په اړه بې باوري لکه د ايستلو ويره د دغه هيواد د پريښودو د اصلي لاملونو په څير ياد کړل. په پاکستان کې د ټولو نا ثبت شويو افغانانو لپاره د نومبر ۱۵ هغه وروستۍ نېټه تيره شوې، چې د افغان حکومت له خوا صادريدونکې د ثبت اسناد تر لاسه کړي يا به په راتلونکې کې و ايستل شي.

۵۲. زياتره تازه بېځايه شوي او بيرته راستنيدونکي افغانان چې د افغانستان د ننه خوځښت کوي د امنيتي انديښنو او د ښارونو د جزب د محدود ظرفيت له امله زيانمنيدونکي او دويم ځلي يا تکراري بېځايه کيدنې سره مخ کيدونکي دي. په ختيځه سيمه کې د ۶۰۰۰ راستنيدونکو کورنيو ارزونې ومونده چې زياتره يې خوړو، سرپناه، بنسټيزو خدمتونو په ځانگړي ډول روغتيا، بسيا اوبو او روغتيا پالنې ته د لاس رسي په ترلاسه کولو کې له ننگونو سره مخ دي.

۵۳. د ۲۰۱۵ کال په پرتله کله چې ۲۰۹۳۶۷ افغانان د سمندر له لارې اروپا ته ورسيدل، اروپا ته د افغانان کډوالي په سوکه سرعت پرمخ روانه وه. د ۲۰۱۶ کال د جنوري له ۱ څخه د اکتوبر تر ۳۱ پورې، ۴۷۱۴۹ افغانان د سمندر له لارې اروپا ته رسيدلي، چې د رارسيدونکو ۱۴ سلنه وړاندې کوي. د ۲۰۱۶ په سپتمبر کې، دغه شميرې د ۱۷ سلنې په اندازه شوې.

۵۴. د کال په دريېمه ربع کې د راستنيدونکو عمومي شمير د پام وړ راټيټ شوي، او په ۲۰۱۶ کې له ټولټال ۵۴۷۸ له جملې څخه په دويمه ربع کې د ۲۶۳۹ په پرتله، له ۱۴۳۹ راستنيدونکو سره مرسته شوې. د ۲۰۱۶ کال د سپتمبر د ۱ او اکتوبر د ۳۱ ترمنځ، د کډوالۍ نړيوالې اداري د ۲۰۱۵ کال په ورته موده کې د ۱۸۸ او د ۲۰۱۶ کال د جنوري د ۱ او جولائ د ۳۱ ترمنځ د ۴۵۲۷ په پرتله، له اروپا څخه د خپلې خوښې له ۷۳۱ راستنيدونکو سره مرسته کړې، چې ۷۵ سلنه يې نارينه وو. د راستنيدونکو نيمه يې له جرمنې څخه او زيات شمير يې له يونان او ترکيې څخه ايستل شوي. د اکتوبر پر ۲، افغان حکومت او اروپايي اتحاديې د "د کډوالو د موضوعاتو په اړه گډه حل لار" تر عنوان لاندې يو پريکړه ليک خپور کړي څو د "نا منظمې کډوالۍ" او بيرته راستنيدنې ستونزې حل او مخنيوي يې وکړي.

۵۵. افغانستان په نړۍ کې د پوليو ناروغۍ يو له دريو هيوادونو څخه گڼل کيږي. د راپور ورکولو په موده کې د پوليو څلور نوې قضيې تشخيص شوې، چې په دې سره په ۲۰۱۶ کال په افغانستان کې د پوليو د قضيو ټولټال شمير د ۲۰۱۶ کال د اکتوبر تر ۳۱ نېټې پورې ۱۲ ته رسيږي. دغه قضيې د هيواد له ختيځو او جنوب- ختيځو برخو څخه راپور شوي. د پوليو د له منځه وړلو لپاره هڅو دوام درلود خو د امنيتي او د لاس رسي د خنډونو له امله له ننگونو سره مخ دي. د راپور ورکولو په موده کې د هغو ماشومانو شمير چې په اساسي ډول د نا امنۍ، روانو جگړو او د دولت ضد عناصرو له خوا د بنديزونو له امله نه شي واکسين کيداى نږدې دوه برابره شوي، چې په اکتوبر کې ۶۰۰۰۰۰ ماشومان اټکل شوي. په دې کې ۱۷۰۰۰۰ هغه ماشومان څوک چې د دولت ضد عناصرو له خوا د کور په کور واکسينو باندې د بنديز له امله د لاس رسي وړ نه وو او شاو خوا ۳۰۰۰۰۰ هغه ماشومان شامل دي څوک چې د روانې جگړې له امله په فراه ولايت او جنوبي افغانستان کې د لاس رسي وړ نه وو. د دولت ضد عناصرو له استازو سره د قومي مشرانو له لارې د لاس رسي د برياليو خبرو اترو له امله د افغانستان په ختيځ کې لاس رسی ښه شوي، چې له امله يې د لاس رسي نه وړ ماشومانو شمير په اگست کې له ۷۱۰۰۰ څخه په اکتوبر کې ۲۳۰۰۰ ته راټيټ شوی.

۵۶. د بشري لاس رسي د خنډونو ثبتول لا اوس هم دوام لري، چې له نا امنۍ، او د هيواد په ختيځو، جنوبي او شمالي برخو کې د جگړې اړوند د لويو لارو له تړلو سره مل دي. د تيرې ربع د ۴۵ پيښو په پرتله، د اگست د ۱ او اکتوبر د ۳۱ ترمنځ د نا دولتي ادارو، ملگرو ملتونو او نورو نړيوالو سازمانونو په ضد ټولټال ۶۷ پيښې ثبتې شوې. د راپور ورکولو د تيرې مودې د مرستندويه کارمندانو د پنځو مړينو او پنځو ژوبلو په پرتله، د راپور ورکولو په دغې موده کې څلور مرستندويه کارمندان وژل شوي څلور نور ټپي شوي.

۵۷. د اګست د ۱ او اکتوبر د ۳۰ ترمنځ، د ماین پاکۍ همکارانو چې د ملګرو ملتونو له خوا همغږي کیږي ۲۸۷ د ماینونو ساحې، ۱۲ د جګړې ډګرونه، او ۱۸ د مرمیو توغولو مرکزونه پاک کړي، چې امله یې ۲۹ ټولنې له ماینونو څخه پاکې اعلان شوې او د ۸۳.۳ کیلو متره په ساحه کې ۶۷۴۹۳ افراد د دې جوګه شول چې د خپلو چارو د ترسره کولو لپاره ازاد خوځښت بیرته ترلاسه کړي. داسې اټکل کیږي چې د لاس جوړ چاودیدونکو توکو د فشاري ماینونو د ګواښ ترځنګ ۳۷۹۵ د ماینونو ساحې، ۳۲۳ د جګړې ډګرونه او ۵۹ د مرمیو توغولو ګکړ مرکزونه ۱۵۶۴ ټولنې اغیزمنې کوي. له جنوري راهیسې، ملګرو ملتونو او د ماین پاکۍ همکارانو د ماینونو او له جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو د خطر په اړه له پاکستان څخه د راستنیدونکو لپاره د نغدو مرستو او راجستریشن په نورو مرکزونو کې د ۴۶۶۰۳۰ پوهاوی او روزنه برابر کړي.

۵۸. د سپتمبر پر ۵، ملګرو ملتونو د ۱۵۲ میلیونه امریکایي ډالرو بیړنۍ غوښتنه وکړه څو د داخلي بېځایه شویو وګړو، نا ثبت شوي راستنیدونکو او راجستر شویو کډوالو لپاره د ژوند ژغورنې مرسته برابره کړي. له ژمنه شویو ۴۲.۲ میلیونه امریکایي ډالرو څخه تر دې دمه ۴۰.۲ میلیونه ترلاسه شوي. د نومبر تر ۲۰ پورې، د افغانستان لپاره د بشري مرستو عمومي تمویل ۴۰۱ میلیونه امریکایي ډالر کیده، چې تر اوسه ۵۲ سلنه تمویل شوي او ۱۷۷.۷ میلیونه ډالر یې د هغو فعالیتونو لپاره ځانګړي شوي کوم چې د افغانستان د ۲۰۱۶ کال د بشري غبرګون په پلان کې پیش بیني شوي. تر ننۍ نېټې پورې په افغانستان کې بشري مشترک وجهي صندوق په ۲۰۱۶ کال کې ۴۶.۷ میلیونه امریکایي ډالر ترلاسه کړي، چې تمویل پر بیړنۍ روغتیا، له بېځایه شویو کورنیو سره پر مرسته او د بشري وضعیت پر ارزونو متمرکز دی.

شپږم. له نشه یې توکو سره مبارزه

۵۹. له نشه یي توکو سره د مبارزې وزارت او د ملګرو ملتونو د نشه یي توکو او جرمونو دفتر د افغانستان د آپیومو د سروې د راپور اجرائیه لنډیز د اکتوبر پر ۲۳ خپور کړ. په راپور کې ملاحظه شوې چې په ۲۰۱۶ کال کې د کوکنارو تر کښت لاندې ساحه ۱۰ سلنه زیاته شوې چې ۲۰۱۰۰۰ هکتاره اټکل شوې. دغه کښت په ځانګړې او قوي ډول د هیواد په شمالي سیمو او بادغیس ولایت کې زیات شوی، او کر په ۲۰۱۵ کې د ۲۰ ولایتونو په پرتله ۲۱ ولایتونو ته زیات شوی. د ۲۰۰۸ راهیسې د لومړي ځل لپاره په جوزجان ولایت کې د کوکنارو د کښت په اړه راپور ورکړل شوی. هلمند د ۸۰۲۷۳ هکتاره (د ملي ټولټال ۴۰ سلنه) په درلودو سره د آپیومو د تولید تر ټولو مخکښ ولایت ګڼل کیږي، چې په تعقیب یې بادغیس، کندهار، او روزګان ولایتونه دي.

۶۰. په راپور کې د آپیومو د بالقوه تولید په اړه اټکلونه شامل دي، کوم چې د تولید په ساحو کې چیرې د امنیتي خنډونو له امله سروې نه ده ترسره شوې، ځینې میتودولوژیکي محدودیتونه رانغاړي. په ۲۰۱۶ کال کې د آپیومو بالقوه تولید ۴۸۰۰ ټنه کیږي کوم چې د ۲۰۱۵ کال د ۳۳۰۰ ټنو په پرتله ۴۳ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي. دغه لوړ تولید کیدای شي د هکتار پر سر د آپیومو په تولید او کښت کې زیاتوالي، او د تمویل او امنیتي خنډونو له امله د کوکنارو د کښت د له منځه وړلو خورا کمو هڅو ته منسوب شي. تر ټولو مهم، د آپیومو حاصلات د مناسبې هوا او د فصلونو د ناروغیو د نشتون په پایله کې د پام وړ زیات شوي. په ملي کچه زیاتوالی د هیواد په لویدیځو او جنوبي سیمو کې په تولید کې په ترتیب سره د ۳۷ او ۳۶ سلنه زیاتوالی له امله رامنځ ته شوی. دغه دواړه سیمې په افغانستان کې د کوکنارو د ټولټال کر ۸۴ سلنه ساحه تشکیلوي. سربیره پر دې، د ۲۰۱۵ کال په پرتله د کوکنارو د له منځه وړلو هڅې ۹۱ سلنه راکمې شوې، چې په ۲۰۱۶ کال کې یوازې ۳۵۵ هکتاره یا پر کوکنارو د ټولټال کرل شوې ساحې یوازې یوه سلنه له کوکنارو پاکه شوې.

۶۱. د اګست د ۱۸ او اکتوبر د ۳۱ تر منځ، د راپورونو له مخې د قانون نافذوونکو افغان چارواکو د نشه یي توکو پر وړاندې ۴۲۵ عملیات ترسره کړي چې په پایله کې یې ۱۰۰۲ کیلو ګرامه هیروین، ۲۹۴۲۵ کیلو ګرامه مورفین، ۲۹۹۲۲ کیلو ګرامه آپیوم، ۵ کیلو ګرامه میتامفیتامین، ۱۷۸۸ کیلو ګرامه چرس، ، ۲۶۹ کا-ټابلیټونه، ۳۵۸۸۷ کیلو ګرامه جامد کیمیاوي پیش سازه توکي او ۱۰۷۵۳ کیمیاوي پیش سازه مایع توکي ضبط کړي. سربیره پر دې، د راپورونو له مخې د هیروئینو د پروسس کولو ۱۶ لابراتوارونه له منځه وړل شوي، ۴۸۴ شکمن کسان نیول شوي، او ۱۱۰ نقلیه وسیلې، ۴۴ میله وسلې، ۷۴ موبایلونه او یوه مخابره ضبط شوې. د عملیاتو د ترسره کولو پرمهال د افغان ملي دفاعاي او امنیتي ځواکونو یو غړی وژل شوی او شپږ نور ټپي شوي.

۶۲.	د افغانستان، ایران، پاکستان او د منځنۍ اسیا هیوادونو وزیرانو او د نشه یي توکو سره د مبارزې د ادارو مشرانو په سپتمبر میاشت کې په دوشنبه کې په یوه کنفرانس کې چې د ملګرو ملتونو د نشه يي توکو او جرمونو د دفتر او د ملګرو ملتونو د مرکزي اسیا لپاره د مخه نیوونکې ډیپلوماسۍ د مرکز خوا په افغانستان کې د غیر قانوني اقتصاد د ننګونو او د قانوني اقتصادي ته د ودې ورکولو په اړه جوړ شوی و، سره وکتل. د افغانستان، چین، ایران، پاکستان، عرب متحده اماراتو او ازبکستان پلټونکو د نومبر پر ۸ نېټه د قزاقستان په الماتي کې سره وکتل څو د غیر قانوني نشه يي توکو د پیش ساخت متشکله موادو د څېړنو بیا کتنه وکړي.

اوم. د ماموریت ملاتړ

۶۳.	د چمتوالي د فعالیتونو تر بشپړېدو وروسته، د نومبر پر لومړۍ نېټه د اموجا د پلاتفورم راتلونکې پړاو په یوناما کې ترسره شو، چې په دې سره دغه پروګرام ته ۱۱۰۰ نور داخلي کارمندان او استفاده کوونکې ور اضافه شول. د اګست د لومړۍ او د اکتوبر د ۳۱ تر منځ، یوناما د سړک له لارې ۲۷۸ او د هوا له لارې ۶۲۳ ماموریتونه او همدارنګه د لاسرسي ۳۴۳ معکوس ماموریتونه ترسره کړي د کومو په نتیجه کې چې د ولسوالیو استازو د یوناما له ساحوي دفترونو څخه لیدنه کړې.

اتم. ملاحظات

۶۴.	د افغانستان او نړیوالې ټولنې ګډه ژمنه د ناټو په سرمشریزه چې په جولائ کې ترسره شوه او د افغانستان په اړه د بروکسل په کنفرانس کې چې په اکتوبر کې ترسره شو، په قاطع ډول په ډاګه شوه. د بروکسل په کنفرانس کې له افغانستان سره د مرستې سیاسي اراده تر ۲۰۲۰ پورې د هیواد د لومړیتوب لرونکو پروګرامونو د ملاتړ لپاره د ۱۵.۲ بیلیونه امریکایي ډالرو د برابرولو د تایید شوې ارادې له لارې همغږې شوه. نه یوازې دغه مقدار له اصلي توقعاتو زیات و، بلکې په پروکسل کې مباحثو همدارنګه د هغو ننګونو لپاره یو ژور درک وښود چې افغانستان سره د ځان بسایني په لور په تګ کې مخ دی. د ناټو په سرمشریزه کې له ترسره شویو ژمنو سره یو ځای، د امنیتي او پرمختیایي مرستې په موخه افغانستان ته د راتلونکو څلورو کلونو لپاره هر کال ۸ بیلیونه امریکایي ډالر ورکول کیږي. د افغانستان حکومت او خلک اوس د دې وړ دي چې له دغه فرصت څخه په استفادې سره له زیات شمیر راتلونکو ننګونو سره مقابله وکړي.

۶۵.	له اوسنیو فرصتونو ګټه اخیستل پر پیچلو سیاسي، امنیتي، اقتصادي او بشري ننګونو د برلاسي کیدو غوښتنه کوي. د حکومت د ننه او بهر د سیاسي کړکیچونو دوام د سیاسي مشرتابه یو والی او انسجام له لا زیاتو ننګونو سره مخ کړی. د امنیتي پیښو او بریدونو زیاتیدونکې شمیر افغان امنیتي ځواکونه تر سخت فشار لاندې راوستي څرنګه چې دوي د ولایتي او ولسوالیو مرکزونو د کنترول ساتلو لپاره جګړه کوي. د داخلي بېځایه شویو وګړو، بیرته راستنیدونکو کډوالو او نا ثبت شویو افغانانو زیاتیدونکې شمیرې هغه ستونزې چې افغانان ورسره مخ دي او د بشري غبرګون محدود میکانیزمونه په ډاګه کوي. دغه فکټورونه له روانو اقتصادي ستونزو سره یو ځای د حکومت د قاطع عزم غوښتنه کوي. د بروکسل په کنفرانس کې د دوي د موثرو ژمنو پر بنسټ، زه یو ځل بیا له ولسمشر غني او ښاغلي عبد الله څخه غوښتنه کوم چې د افغانانو په ګټه د یو ګډې حل لارې په پلان کولو کې خپل فعال ګډون جاري وساتي.

۶۶.	په وروستیو اونیو کې، یو شمیر مخکښو افغان سیاستوالو د یوه لا رغنده رول په لوبولو کې ګامونه پورته کړي. د حکومت د بدلون لپاره عامه غوښتنې مخ په کمیدو دي. ټول شریکباني د مثبتو پایلو لټولو ته هڅول کیږي څوک حکومت وکولای شي پر هغو ګڼو ننګونو برلاسی شي چې هیواد ورسره لاس وګریوان دی.

۶۷.	د ناټو سرمشریزې او د بروکسل کنفرانس د بې وزلۍ د له منځه وړلو، حکومتولۍ، د قانون واکمنۍ، ټاکنو او بشري حقونو په ګډون، د اړینو اصلاحاتو لپاره سرچینې او امکانات برابر کړي. د افغان سولې او پرمختیا ملي چوکاټ او د لومړیتوب لرونکې اړوند ملي پروګرامونه به د تمویل د پریکړو لپاره د یوه لارښود په څیر کار ترسره کړي. د هغوي درک کول د پرمختیا، مرستې د پالیسي او د اصلاحاتو د پرمختګ په اړه رغنده ډیالوګ ته اړتیا لري.

۶۸. د بروکسل کنفرانس د خوځښت د ساتلو لپاره پیاوړي تعقیبي ګامونه اړین دي. د ملکي مرستو د اعلان شویو کچو سره سره، تمه کیږي چې اقتصادي وده به په راتلونکو کې سوکه وي. حکومت اصلاحاتو ته د ستاینې وړ پاملرنه کړې، لکه د دولتي مالي مدیریت تقویه کول او له اداري فساد سره د مبارزې د ملي پالیسي طرح کول، څو د خلکو باور خوندي او د سرچینو موثره کارونه یقیني کړي. د عدلي تعقیبونو له لارې چې د عادلانه پروسو له لارې پرمخ ځي، دمګړۍ له اداري فساد سره د مبارزې عدلي مرکز په بشپړ ډول عملیاتي دی، چې کولی شي پر دولتي ادارو او له اداري فساد سره د حکومت د مبارزې پر ژمنتوب د خلکو باور زیات کړي.

۶۹. زه د حکومت له خوا د بروکسل کنفرانس په اعلامیه کې په ډاګه شوې د ښځو بشري حقونو او اقتصادي ځواکمنتیا د بسیجولو او ساتلو لپاره د بیا تازه شوې ژمنې هرکلی کوم. د پرمختیایي اهدافو د ترلاسه کولو لپاره په سیاسي او اقتصادي ډګرونو کې د ښځو مساوي او مهم ګډون د افغانستان لپاره خورا اړین دی. د پرانستې نړیوالې ورځې په مراسمو کې چې په ټول هیواد کې ترسره شول، افغان میرمنو د تاوتریخجن افراطیت په مخنیوي او د یوې سوله ییزه ټولنې په بسیج کې خپل رول څرګند کړ. ژمنې باید په عمل واوړي، او د امنیت شورا د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک په اړه د عمل د ملي پلان او اړوندو حقوقي او د پالیسي چوکاټونو د تطبیق لپاره دوامدار او پیاوړی کار او ملي تمویل رامنځ ته شي، چې د ښځو حقونه خوندي په ځانګړي ډول هغه چې ښځې له تاوتریخوالي ژغوري.

۷۰. زه د هغو ګامونو یادونه کوم چې تعدیل شوي انتخاباتي حقوقي چوکاټ تطبیق کړي او د ټاکنو لپاره د چمتوالي په لور حرکت وکړي. په یوه پرانستې پروسه کې چې د مدني ټولنې، رسنیو او نړیوالې ټولنې استازو ته د لاس رسي وړ وه د انتخاباتي کمیسیونونو لپاره د نوماندانو نومونه یو د ستاینې وړ پرمختګ دی. د ګمارنې یوه ټول شموله، مشورتي او شفافه پروسه پر انتخاباتي ادارو د خلکو د باور د رامنځ ته کولو لپاره فرصت برابروي.

۷۱. دغه هڅوونکي ګامونه د وسله والو نښتو د زیاتیدونکي شمیر او دوامدارو ډله ییزو بریدونو له لارې د شدیدې جګړې په درلودونکو شرایطو کې ترسره شوي. په داسې حال کې چې په ۲۰۱۶ کال کې افغان امنیتي ځواکونو ولایتي مرکزونه خوندي کړي، په ورته وخت کې د نړیوالو نظامي ځواکونو له خوا ملاتړ خورا مهم و. د سولې د یوې ټول اړخیزه او ممکنه پروسې په نشتون او د تلفاتو د لوړو کچو په رڼا کې، امنیتي سکتور د عمومي ثبات لپاره د پیش بینې وړ نړیوال ملاتړ او سیاسي مشرتابه ته اړتیا ده، څو بسیا ظرفیت او مورال یقیني کړي.

۷۲. تشدیدونکې جګړه د مړینو، ټپي کیدنو او بېځایه کیدنې له لارې لا اوس هم ولسي وګړو ته درانه زیانونه اړوي. د جګړې وده کوونکې طرح په ځانګړي ډول زیاتیدونکو ځمکنۍ نښتو د ولسي وګړو په څرګند ډول د ماشومانو لپاره ستونزې او خطرونه رامنځ ته کړي. د جګړې ټولې ښکیلې خواوې باید خپل هڅې زیاتې کړي څو د ولسي وګړو خوندیتوب یقیني کړي. په جولائ کې د ملکي تلفاتو د مخنیوي او راکمونې په اړه د حکومت د ملي پالیسۍ تر خپرولو وروسته، هیله لرم چې تر کوم ځنډ پرته به د عمل پلان هم بشپړ شي څو د هغې د بشپړ تطبیق لپاره زمینه برابره کړي.

۷۳. د داخلي بېځایه شویو وګړو زیاتیدونکي شمیرې په خورا زیات ډول زیانمنیدونکې دي. پیژند پاڼو او ځمکې ته د مناسب لاس رسي په ګډون د هغوی اړتیاوو ته د رسیدګۍ لپاره کافي مرستې او میکانیزمونو ته اړتیا ده. داخلي بېځایه شوي وګړي له حکومت څخه ساتنې او مرستې ته اړتیا لري چې د ملي او نړیوالو همکارانو له خوا یې ملاتړ شوی وي. زه حکومت د داسې شرایطو د رامنځ ته کولو په ګډون چې د پاییدونکو حل لارو لپاره مساعد وي، د داخلي بېځایه شویو وګړو په اړه د ملي پالیسۍ بشپړ تطبیق ته هڅوم. د ځمکې عادلانه او چټکه تخصیصونه او د معیشتونو رامنځ ته کول حیاتي دي که چیرې داخلي بېځایه شوي وګړي په خپل هیواد کې د اوږد مهالې راتلونکې د جوړولو په هڅه کې وي.

۷۴. د هغو افغانانو په شمیر کې د زیاتیدو په قرینه کې چې د خوځښت په حالت کې دي، د تازه بېځایه شویو وګړو شمیر مخ په زیاتیدو دی. د اټکل له مخې تر ۱.۶ میلیونه افغانانو پورې په داخلي ډول بېځایه شوي یا تازه د ۲۰۱۶ کال تر پایه له پاکستان او ایران څخه راستانه شوي. د افغان سولې او پرمختیا په ملي چوکاټ کې د داخلي بېځایه کیدنې او کډوالو د شاملولو موضوعګانې د بروکسل په کنفرانس کې د ډیرو ګډونوالو له خوا د داسې عناصرو په څیر وپیژندل شوې چې د هیواد له پرمختیایي ننګونو سره یې تړاو درلود. پر بیړنیو بشري مرستو سربیره،

د حکومت دا نوښتونه چې د بېځایه شویو وګړو او بیرته راستنیدونکو د ګډو اړتیاوو د رسیدګۍ لپاره یوه عمومي ستراتیژي طرح کړي، خورا مهم دي. زه د داخلي بېځایه شویو او بیرته راستنیدونکو وګړو لپاره له بشري ملاتړ څخه په ټولنو کې د هغوي ادغام ته د لیږد په ترسره کولو کې د حکومت، ډونرانو او ملګرو ملتونو ترمنځ د یوې پیاوړې همغږې شوې تګلارې لپاره د وړاندیز هرکلی کوم. د ادغام پروسې د تنظیم لپاره د پیاوړو پلانونو له طرحې پرته به د خوړو نا خوندیتوب او بې وزلي دوام لري.

۷۵. د افغانستان خپل بشپړ پوتنشیال ته د رسیدو لپاره سوله خورا مهمه او حیاتي ده. زه د دولت او حزب اسلامي (ګلبدین) ترمنځ د سپتمبر د ۲۹ نېټې د سولې تړون او د نوموړې ډلې له خوا د تاوتریخوالي پریښودو او له تروریستي ډلو سره د اړیکو د پریکون د اهمیت یادونه کوم. داسې تړونونه چې د تاوتریخوالي کچې راکموي او پخلاینې ته وده ورکوي لکه د جګړې د قربانیانو مشروع اندیښنو ته د رسیدګۍ له لارې، په افغانستان کې د پایښت لرونکې سولې په اړه مهم ګامونه ګڼل کیږي. څرنګه چې دغه تړون تطبیق شوي، زه د دې غوښتنه کوم چې د بشرپالنې د نړیوال قانون د جدي سرغړونو او د بشري حقونو زیاتو سرغړونو د قربانیانو او د هغوي د کورنیو حقونه د پاملرنې په مرکز کې قرار لري. تر نړیوال قانون لاندې د مکلفیتونو تر پوره کولو هاخوا، دغه ډول پروسې همدارنګه د سرغړونو او تاوتریخوالي قربانیانو د دې جوګه کولو له لارې چې له خپلو شکایتونو تیر شي، له پخلاینې سره مرسته کوي.

۷۶. زه په دې خواشیني یم چې د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د مستقیمو خبرو اترو په لور نور پرمختګ نه دی شوی. داسې ښکاري چې د ملا هیبت الله اخندزاد تر مشرتابه لاندې د طالبانو خوځښت پر جګړه ییزو عملیاتو تمرکز کوي. د افغانانو په مشرۍ د سولې خبرو اترو لپاره د مساعدو شرایطو په رامنځ ته کولو کې د غړو دولتونو له خوا رغنده ښکیلتیا او ګډون خورا مهم دي. په برخه کې، ما ملاحظه کړې چې د پاکستان او افغانستان ترمنځ اړیکې کړکیچنې دي، او زه له دواړو دولتونو څخه د ډیالوګ د دوام غوښتنه کوم چې د هغوي په دوه اړخیزو ګټو کې سولې او ثبات ته پر ودې ورکولو متمرکز کوي.

۷۷. د سیمې هیوادونه له افغانستان سره پیچلو سیاسي، امنیتي، بشري او اقتصادي ننګونو ته د ځواب ویلو په ملاتړ کې مهم رول لوبولی شي. زه پر دوي غږ کوم چې د ثبات او اقتصادي ودې په غښتلی کولو کې رغنده رول ولوبوي کوم چې د سیمې د ټولو هیوادونو په ګټه دی. د بروکسل په کنفرانس کې د زیربنا وړاندې شوي سیمه ییز نوښتونه د سوکالۍ او ثبات په لور د یوې مهمې لار په څیر کار کولی شي او باید لومړیتوب ورکړل شي. زه د افغانستان، ایران او ترکمنستان ترمنځ د ترانسپورټي اړیکو او له ازبکستان سره د پیاوړې ښکیلیتیا په ګډون د زیربنا په برخه کې د وروستي پام وړ پرمختګ هرکلی کوم.

۷۸. زه په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د ټولو کارکوونکو او د افغانستان لپاره زما د ځانګړي استا زي او په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندویه پلاوي د مشر تدامیچي یاماموتو څخه تر ننګونو ډکو شرایطو لاندې د هغوي د دوامدار تعهد لپاره چې موخه یې د افغانانو د ملاتړ په برخه کې زموږ د ژمنو سرته رسول دي، مننه کوم.